

Factsheet gemeentelijke steun voor culturele instellingen

Op 28 mei 2020 heeft het Kabinet besloten om een bevoorschotting op de compensatie voor een bedrag van € 60 miljoen aan gemeenten te verstrekken om de lokale en regionale culturele infrastructuur te borgen. De culturele sector mist door de maatregelen naar aanleiding van de economische gevolgen van COVID-19 namelijk inkomsten uit bijvoorbeeld kaartverkoop, terwijl de vaste lasten zoals huisvesting en beveiliging doorlopen. De compensatie wordt door het Kabinet via de algemene uitkering in het gemeentefonds beschikbaar gesteld aan gemeenten, die op hun beurt subsidie kunnen verlenen aan de culturele instellingen.

Bij gemeenten kunnen ten aanzien van een voorgenomen steunverlening aan een culturele instelling op basis van deze gelden die vanuit gemeentefonds beschikbaar gesteld worden mogelijk vragen spelen ten aanzien van de Europese staatssteunregels. In deze factsheet worden een aantal stappen kort beschreven, die gemeenten als leidraad kunnen gebruiken wanneer zij steun willen verlenen aan culturele instellingen die getroffen zijn door de economische gevolgen van de COVID-19 - crisis. Voor meer uitgebreide informatie kunnen de gemeenten terecht op de pagina [‘Steun verlenen: overzicht mogelijkheden’](#) van het Kenniscentrum Europa decentraal.

1. Is er reeds steun voor dezelfde individuele kosten verleend aan ondernemingen in de cultuursector?

Allereerst is het belangrijk dat de gemeente nagaat of het noodzakelijk is om (extra) ondersteuning te bieden aan een culturele organisatie indien deze ook in aanmerking komt voor reeds bestaande steunmaatregelen. Medeoverheden, waaronder het Rijk of provincies, hebben wellicht voor dezelfde subsidiabele kosten reeds steun verleend vanwege de economische gevolgen van COVID – 19 die de sector raken. Het is namelijk belangrijk dat de steunmaatregelen van de Rijksoverheid, gemeenten en provincies niet ingezet worden voor dezelfde individuele kosten, aangezien dat mogelijk kan leiden tot onrechtmatige cumulatie van steunmaatregelen (Zie ook de [praktijkvraag over het gebruik van de-minimis tijdens de COVID-19 crisis](#)). Daarom is het belangrijk om een verklaring op te vragen bij een culturele organisatie of deze reeds steun voor dezelfde subsidiabele activiteiten heeft ontvangen.

Meer informatie: ‘Nationale maatregelen’, Europa decentraal en [‘Brief betreffende Nationale staatssteuncoördinatie steunfondsen COVID-19 tussen gemeenten en de Rijksoverheid’](#), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

2. Is er sprake van staatssteun?

Alleen de steunmaatregelen die aan alle vijf criteria uit artikel 107, lid 1, van het Verdrag van de EU (hierna: VWEU) voldoen, worden aangemerkt als “staatssteun” en vallen onder de Europese staatssteunregels. Aan de hand van een staatssteuntoets dient een gemeente te bepalen of de staatssteuncriteria van toepassing zijn op de voorgenomen steunmaatregel voor culturele instellingen. Allereerst is het belangrijk om vast te stellen of een culturele instelling gekwalificeerd kan worden als een “onderneming” volgens artikel 107, lid 1, VWEU. Dit is een entiteit die goederen of diensten aanbiedt en daarmee economische activiteiten verricht. Vervolgens moet ook aan alle andere cumulatieve voorwaarden van het staatssteunbegrip van artikel 107, lid 1, VWEU worden voldaan:

2. Is de steunmaatregel afkomstig van of toe te rekenen aan de staat?
3. Levert de maatregel een onderneming een economisch voordeel op?
4. Is er sprake van selectiviteit?
5. Is er een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer of een beperking van de mededinging?

Zie voor meer informatie: ‘Maatregelen die geen staatssteun vormen’, Europa decentraal.

3. Kan er gebruik worden gemaakt van vrijstellingskaders?

Als een voorgenomen steunmaatregel aan een onderneming in de cultuursector aan alle bovenvermelde staatssteuncriteria voldoet, is er sprake van staatssteun. De basisregel van het staatssteunrecht is dat een steunmaatregel dan in principe door de gemeente gemeld moet worden bij de Commissie, tenzij een van de vrijstellingsverordeningen van de Commissie van toepassing is.

In dat geval hoeft niet gemeld te worden bij de Europese Commissie, maar gelden wel nadere verplichtingen over de uitvoering, transparantie en verslaglegging van de steun.

De-minimisvrijstellingsverordening

Een onderneming in de cultuursector mag op basis van de de-minimisvrijstellingsverordening (Verordening EU nr 1407/2013) per drie belastingjaren tot € 200.000 euro aan steun voor economische activiteiten ontvangen, zonder dat dit door de Commissie wordt beschouwd als staatssteun. Het volstaat dan om een verwijzing naar de de-minimisverordening in de beschikking op te nemen en de onderneming een de-minimisverklaring te laten tekenen. Bij verschillende nationale regelingen wordt echter al gebruik gemaakt van de de-minimisverordening, waardoor er wellicht geen ruimte meer is om aan een culturele instelling de-minimissteun te verlenen. Bovendien geldt de drempel van € 200.000 per zelfstandige onderneming. Het is daarom belangrijk om dit te verifiëren door middel van een de-minimisverklaring.

Meer informatie: [‘Reguliere De-minimis’](#), Europa decentraal.

De Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV)

Een gemeente kan onderzoeken of het mogelijk is om steunmaatregelen voor culturele instellingen onder de AGVV (Verordening EU 651/2014, gewijzigd door Verordening EU 2017/1084) te verlenen. Met betrekking tot culturele instellingen is met name het artikel over steun voor cultuur en instandhouding van het cultureel erfgoed, artikel 53 AGVV, van belang.

Op basis van dit artikel mag aan culturele instellingen 150 miljoen euro per project aan investeringssteun en 75 miljoen euro per onderneming per jaar aan exploitatiesteun worden gegeven. Als een steunmaatregel aan alle algemene voorwaarden van de AGVV én alle specifieke voorwaarden in artikel 53 AGVV (zie kader hieronder) voldoet, wordt volstaan met een kennisgevingsprocedure aan de Commissie binnen 20 werkdagen. Dat betekent dat elektronisch een formulier met beknopte informatie over de toepassing van de AGVV aan de Commissie gestuurd wordt waarin de gemeente aangeeft aan alle voorwaarden te voldoen. Het kenniscentrum Europa decentraal is uw eerste aanspreekpunt voor het starten van deze procedure.

Een belangrijke voorwaarde van de AGVV is dat een onderneming niet in moeilijkheden mag verkeren (artikel 1, lid 4 onder c). Echter, vanwege de economische gevolgen van de COVID-19 – crisis heeft de Commissie besloten om de AGVV op dit punt aan te passen, waardoor ondernemingen die voor 31 december 2019 niet in financiële moeilijkheden verkeerden, maar als gevolg van de uitbraak van de COVID-19 maatregelen in moeilijkheden zijn gekomen, ook in aanmerking mogen komen voor vrijgestelde staatssteun op grond van artikel 53 AGVV. De Commissie heeft hiertoe de AGVV gewijzigd op 2 juli 2020, waardoor het verbod op steun aan onderneming in moeilijkheden in de AGVV voor ondernemingen in de cultuursector tot 30 juni 2021 is vervallen (zie de gewijzigde versie van artikel 1, lid 4 onder c, AGVV).

Meer informatie:

[Staatssteun & corona-pagina](#), Europa decentraal

[‘Algemene Groepsvrijstellingsverordening’](#), Europa Decentraal.

Website DG Mededinging Europese Commissie:

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/prolongation_gber_deminimis_en.pdf
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1247

Artikel 53 AGVV

1. *Artikel 53 Steun voor cultuur en instandhouding van het erfgoed 1.Steun voor cultuur en instandhouding van het erfgoed is verenigbaar met de interne markt in de zin van artikel 107, lid 3, van het Verdrag en is van de aanmeldingsverplichting van artikel 108, lid 3, van het Verdrag vrijgesteld, mits de in dit artikel en in hoofdstuk I vastgestelde voorwaarden zijn vervuld.*
2. *De steun wordt toegekend voor de volgende culturele doelstellingen en activiteiten:*
 - a) *musea, archieven, bibliotheken, kunstcentra en cultuurcentra of artistieke of culturele locaties, theaters, operahuizen, concerthallen, andere live-performanceorganisaties, cinematografische*

- erfgoedinstellingen, en andere vergelijkbare artistieke en culturele infrastructuurvoorzieningen, organisaties en instellingen;*
- b) materieel erfgoed, waaronder alle vormen van roerend of onroerend cultureel erfgoed en archeologische sites, monumenten, historische locaties en gebouwen; natuur erfgoed met een rechtstreekse band met cultuurerfgoed of indien dit door de bevoegde overheidsinstanties van een lidstaat formeel is erkend als cultuur- of natuur erfgoed;*
- c) immaterieel erfgoed in welke vorm ook, met inbegrip van volksgebruiken en ambachten;*
- d) kunst- of culturele evenementen en performances, festivals, tentoonstellingen en andere vergelijkbare culturele activiteiten;*
- e) culturele en artistieke educatie alsmede de bewustmaking van het belang van de bescherming en bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen via educatieve programma's en bewustmakingscampagnes voor het grote publiek, onder meer door middel van nieuwe technologieën;*
- f) schrijven, uitgeven, productie, distributie, digitalisering en publiceren van muziek en literatuur, met inbegrip van vertalingen. 26.6.2014 L 187/64 Publicatieblad van de Europese Unie NL*
3. De steun kan de vorm hebben van:
- a) investeringssteun, met inbegrip van steun voor de bouw of modernisering van cultuurvoorzieningen;
- b) exploitatiesteun.
4. Wat investeringssteun betreft, zijn de in aanmerking komende kosten de kosten voor investeringen in materiële en immateriële activa, met inbegrip van:
- a) kosten voor de bouw, modernisering, verwerving, instandhouding of verbetering van infrastructuur, indien jaarlijks ten minste 80 % van de tijd- of ruimtecapaciteit voor culturele doeleinden wordt gebruikt;
- b) kosten voor de verwerving, met inbegrip van huur, eigendomsoverdracht of fysieke verplaatsing van cultureel erfgoed;
- c) kosten voor bescherming, instandhouding, restauratie en herstel van materieel en immaterieel cultureel erfgoed, met inbegrip van bijkomende kosten voor de opslag onder geschikte omstandigheden, speciale uitrusting, materialen en de kosten voor documentatie, onderzoek, digitalisering en publicatie;
- d) kosten om cultureel erfgoed beter toegankelijk te maken voor het publiek, met inbegrip van kosten voor digitalisering en andere nieuwe technologieën, kosten om de toegankelijkheid te verbeteren voor mensen met speciale behoeften (met name hellingbanen en liften voor mensen met een handicap, aanduidingen in braille en voel- en tastobjecten in musea) en kosten om de culturele diversiteit ten aanzien van presentaties, programma's en bezoekers te bevorderen; e) kosten voor culturele projecten en activiteiten, samenwerkings- en uitwisselingsprogramma's en -beurzen, met inbegrip van kosten voor selectieprocedures, promotiekosten en kosten die rechtstreeks uit het project voortvloeien.
5. Wat exploitatiesteun betreft, zijn de in aanmerking komende kosten de volgende:
- a) de kosten van de culturele instelling of erfgoedlocatie in verband met vaste of tijdelijke activiteiten, waaronder tentoonstellingen, uitvoeringen en evenementen en vergelijkbare culturele activiteiten die plaatsvinden in het kader van hun normale activiteiten;
- b) kosten van culturele en artistieke educatie en van de bewustmaking van het belang van de bescherming en bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen via educatieve programma's en bewustmakingscampagnes voor het grote publiek, onder meer door middel van nieuwe technologieën;
- c) kosten om de locaties en activiteiten van culturele instellingen of erfgoedlocaties beter toegankelijk te maken voor het publiek, met inbegrip van kosten voor digitalisering en het gebruik van nieuwe technologieën, alsmede kosten om de toegankelijkheid te verbeteren voor mensen met een handicap;
- d) exploitatiekosten die rechtstreeks verband houden met het culturele project of de culturele activiteit, zoals het huren of leasen van vastgoed en culturele locaties, reiskosten, materialen en leveranties die rechtstreeks verband houden met het culturele project of de culturele activiteit, architectonische structuren voor tentoonstellingen en podia, de ontlening, huur en afschrijving van werktuigen, software en uitrusting, kosten voor toegangsrechten tot auteursrechtelijk beschermde werken en andere verwante door intellectuele-eigendomsrechten beschermde content, promotiekosten en kosten die rechtstreeks voortvloeien uit het project of de activiteit. Afschrijvingslasten en financieringskosten komen alleen in aanmerking indien deze niet werden gedekt door investeringssteun;
- e) kosten voor personeel dat werkt voor de culturele instelling, de erfgoedlocatie of een project;
- f) kosten voor advies- en ondersteuningsdiensten geleverd door externe consultants en dienstverrichters, die rechtstreeks voortvloeien uit het project.
6. In het geval van investeringssteun is het steunbedrag niet hoger dan het verschil tussen de in aanmerking komende kosten en de exploitatiewinst van de investering. De exploitatiewinst wordt in mindering gebracht op de in aanmerking komende kosten, hetzij vooraf op basis van redelijke prognoses, hetzij via een terugvorderingsmechanisme. De exploitant van de infrastructuur mag een redelijke winst behouden over de betrokken periode.
7. In het geval van exploitatiesteun is het steunbedrag niet hoger dan wat nodig is om de exploitatietekorten plus een redelijke winst over de betrokken periode te dekken. Dit wordt geborgd vooraf op basis van redelijke prognoses, of via een terugvorderingsmechanisme.
8. Voor steun van ten hoogste 1 miljoen EUR mag het maximale steunbedrag aan de hand van de in de leden 6 en 7 bedoelde methodiek ook worden vastgesteld op 80 % van de in aanmerking komende kosten.

9. *Wat de publicatie van muziek en literatuur in de zin van lid 2, onder f), betreft, is het maximale steunbedrag niet hoger dan het verschil tussen de in aanmerking komende kosten en de gediscoteerde inkomsten van het project, noch hoger dan 70 % van de in aanmerking komende kosten. De inkomsten worden in mindering gebracht op de in aanmerking komende kosten, hetzij vooraf hetzij via een terugvorderingsmechanisme. De in aanmerking komende kosten zijn de kosten voor publicatie van muziek en literatuur, met inbegrip van de auteursvergoedingen (kosten van auteursrechten), vergoedingen van vertalers, vergoedingen van redacteuren, andere publicatiekosten (proeflezen, correctie, revisie), opmaak- en prepresskosten, en kosten voor drukken en e-publishing. 26.6.2014 L 187/65 Publicatieblad van de Europese Unie NL*

10. *Steun voor kranten en tijdschriften, ongeacht of deze op papier of elektronisch worden gepubliceerd, komt op grond van dit artikel niet in aanmerking.*

Aanpassing artikel 1, lid 4, onder c, AGVV (2 juli 2020) (uitsluitend nog in het Engels beschikbaar)

(2) in paragraph 4, point (c) is replaced by the following:

"(c) aid to undertakings in difficulty, with the exception of aid schemes to make good the damage caused by certain natural disasters, start-up aid schemes and regional operating aid schemes, provided those schemes do not treat undertakings in difficulty more favourably than other undertakings. However, this Regulation shall apply by derogation to undertakings which were not in difficulty on 31 December 2019 but became undertakings in difficulty in the period from 1 January 2020 to 30 June 2021."

4. Steun aanmelden bij de Commissie

Als een steunmaatregel voor een culturele instelling wel staatssteun betreft en niet onder een vrijstellingsmogelijkheid past, moet de steun in beginsel worden aangemeld bij de Commissie. Dat betekent dat de Commissie de steunmaatregel beoordeeld op grond van de artikelen 107 en 108 VWEU. De Commissie heeft een Tijdelijk Kader (PbEU (C(2020) 1863: laatste aanpassing op 8 mei 2020) opgesteld vanwege de ernstige verstoring van de economie door de Coronacrisis. Dit Tijdelijk Kader biedt overheden meer ruimte om ondernemingen, dus ook culturele instellingen, te ondersteunen, maar vereist wel dat een gemeentelijke regeling aangemeld wordt bij de Commissie, in afstemming met het Coördinatiepunt Staatssteun decentrale overheden van het Ministerie van BZK. Meer informatie inclusief de laatste versie van het Tijdelijk Kader: '[Tijdelijk Staatssteunkader](#)', Europa decentraal.

Mocht een decentrale overheid vaststellen dat er geen andere mogelijkheid is om de steunmaatregel rechtmatig te verlenen dan via een melding aan de Commissie, moet contact worden opgenomen met het Coördinatiepunt staatssteun decentrale overheden (CSDO) van het Ministerie van BZK.